

Hautzinger Zoltán

A KÜLFÖLDIEK BEUTAZÁSÁRA
ÉS TARTÓZKODÁSÁRA VONATKOZÓ
KODIFIKÁCIÓ FEJLŐDÉSE
A DUALIZMUS KORÁTÓL A 21. SZÁZAD
HARMADIK ÉVTIZEDÉIG

A rendészet mint állami funkció, illetve az ezzel kapcsolatos tudományos gondolkodás (rendészettudomány) kialakulásának és fejlődésének kutatásában napjainkra megkerülhetetlen Sallai János tudományos reputációjának ismerete. Különösen figyelemre méltó Professzor Úr monografikus munkássága, amely gazdag forrást kínál az államhatárokról,¹ a rendészet történetéről,² a magyar rendészettudomány fejlődéséről³ vagy éppen akkreditációjáról.⁴

Rendészettörténeti kutatások keretében Sallai János figyelemmel volt a külföldiek rendészetével összefüggésben készült írások publikálására is. Ezek körében kiemelendő a modern kori magyar idegenrendészeti szabályozás első forrásairól készült tanulmánya, amely a kiegyezéstől az 1930-as évekig bezárólag veszi számba a külföldiek beutazásával és tartózkodásával kapcsolatos jogszabályok (törvények, rendeletek, utasítások) által alkotott főbb szabályozási irányvonalakat.⁵

E rövid, köszöntő tanulmány célja, hogy ez utóbbi, fentebb hivatkozott közleményt is hasznosítva felvázolja a külföldiek igazgatása és rendészete tárgyában kihirdetett, törvényi vagy az adott kor jogalkotási gyakorlatának, – néha nem titkoltan hamis – szellemének megfelelő, kódexi tartalommal, de nem törvényként megjelenő példáit.

¹ SALLAI 2004.

² SALLAI 2019, 2018.

³ SALLAI 2015a.

⁴ SALLAI 2021.

⁵ Vö. SALLAI 2015b.

A KÜLFÖLDIEKRE VONATKOZÓ SZABÁLYOZÁS TERMÉSZETE
A 20. SZÁZAD ELŐTTI IDŐKBEN MAGYARORSZÁGON

A külföldiekkel kapcsolatos jogi szabályozás történeti gyökerei egészen az államalapításig visszanyúlnak. Szent István idejében az idegenek (jövevények, vendégek) a királyi hatalom fenntartásának egyik pillére volt. Ezt szemléletesen István király úgy írta le Imre hercegnek intézett intelmeiben, mint: „A vendégek s a jövevények akkora hasznot hajtanak, hogy méltán állhatnak a királyi méltóság hatodik helyén.”⁶

Idővel a külföldiekkel kapcsolatban rendészeti típusú rendelkezések is megjelentek, mint például Könyves Kálmán dekrétumának első könyvében, amely szerint: „Idegen papot vagy diakonust csak ajánló levéllel kell befogadni. A kiket pedig eddig befogadtak, meg kell vizsgálni, ha igaz uton jöttek-e? azért, hogy ha valamelyiknek valami rossz híre ütné meg fülünket, az ilyen szünjék meghivatalától, miglen törvény szerint igazolja magát vagy az országból elkitakarodik.” Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy az Árpád-házi uralkodók alatt a külföldieket illetően főleg a tartózkodást, letelepedést, kereskedést vagy más munkavégzést támogató, röviden megfogalmazott jogszabályok (törvénycikkek) láttak napvilágot.

A középkori Magyarország külföldieket érintő egyik leghaladóbb szellemi jogi forrása Werbőczy István „Nemes Magyarország szokásjogának hármaskönyve” (Onus Tripartitum juris consuetudinarii inclyti regni Hungariae) volt, amely a külföldiek esetében megkülönböztette a bentlakókat a közönséges idegenektől, ez utóbbiak esetében például kifejezve azt, hogy őket „a statutumok nem tudása és ki nem hirdetése menti”, míg előbbieket esetében meghatározva, hogy „bárminő rendűek, méltóságúak és rangúak legyenek, a statumok közzé tételének ideje elégséges. És ilyen módon sem a belföldiek sem az idegenek magukat nem menthetik, mert: »a ki Rómában van, annak római szokások szerint kell élnie.«”⁷

A török hódoltságot követő, de még a dualizmus korát megelőző jogalkotási termékek alapján úgy tűnik, hogy a külföldiek jogállását érintő jogszabályok csak eseti jelleggel fordultak elő. Ezek többsége pedig főleg a külföldiek jogainak korlátozását, a tisztségeknek magyar nemesekkel való betöltését, a birtokoknak a magyarok részére történő juttatását, az idegen kézben lévő birtokoknak magyarok általi megváltását írták elő.⁸

⁶ Szent István Intelmei és Törvényei 2001: 28.

⁷ WERBŐCZY 1514.

⁸ RÉCZEI 1961: 114.

A kiegyezést követően a külföldiek beutazásának még nem voltak jogi feltételei, így az idegen állampolgár országba történő belépése sem volt a törvény erejénél fogva szabályozva, ellentétben a tartózkodási feltételekkel, amelyek a községek jogállását meghatározó törvények⁹ részeit képezték. E tények ellenére azonban botorság lenne azt állítani, hogy a magyar törvényhozásban ne lett volna téma a 19. század végén a külföldiek beutazásával vagy belföldi tartózkodásával összefüggő jogi szabályozás kérdése. Irányi Dániel Országgyűlés elé terjesztett irományában például így értekezik:

„Mig ellenben oly külföldieknek, a kik – mint számtalan példa mutatja – nem tisztességes életmódot folytatnak, hanem csalásból, uzsorából, mások tudatlanságának vagy nyomorának kizsákmányolásából élőködnek, vagy a kik a társadalom alapjainak felforgatására célzó vagy az állam biztonságát veszélyeztető anarchikus üzelmekben részt vesznek, letelepedését s itt maradását nemcsak kívánatosnak nem, de sőt egyenesen károsnak, veszélyesnek s annál fogva törvényes utón megakadályozandónak tartom.”¹⁰

E javaslat ugyan konkrétabb kodifikációs eredménnyel nem járt, de jól szemlélteti azt a jogalkotói cselekvési kötelezettséget, amely a századfordulót követő években a külföldieket és a migrációt érintő jogforrások kibocsátásában öltött testet.

AZ ELSŐ IDEGENJOGI TÖRVÉNY ÉS BŐ FÉL ÉVSZÁZADOS HATÁSA

A Corpus Iuris Hungarici sorában az első úgynevezett idegenjogi, a külföldiek jogállását átfogó módon meghatározó törvény az 1903. évi VIII. törvénycikk volt, amely a magyar jog évszázados jogi fejlődése eredményeként azt a küldetést töltötte be, hogy az addig a külföldiekre vonatkozó, más-más jogszabályokban meglévő szabályozási területeket egy törvénybe egyesített módon adja közre. E törvény megalkotásának további indoka volt

⁹ Vö. például a községek rendezéséről szóló 1871. évi XVIII. törvénycikk, 19. §; avagy a községekről szóló 1886. évi XXII. törvénycikk, 15. §.

¹⁰ 1885–1888 Országgyűlési Irományok, V. kötet, 146. szám, 122. Vö. SALLAI 2015b: 149.

„gondoskodni arról, hogy az állam területén megjelenő külföldiek éber figyelemmel kísértessenek, az állam közgazdasági viszonyaira, a közbiztonság és közrend érdekeire veszélyesek annak területéről idejében eltávolíttassanak s így a letelepülésben megátoltassanak”.¹¹

Mindezekre figyelemmel e kódexet annak szellemében és előrebocsátásával alkották meg, hogy

„a külföldi megérkezéséről a rendészet gyakorlására hivatott helyi hatóság haladéktalanul értesüljön, hogy módjában legyen ennek az ellenőrzést elejétől fogva gyakorolni, továbbá, hogy a szabad közlekedés és forgalom és a költözködési szabadság nagy elveit teljesen érintetlenül hagyva, a külföldieknek pontos nyilvántartása felett úgy a helyi, mint szükség esetében a központi hatóság is őrkdjék”.¹²

Érdemes megjegyezni, hogy az 1903. esztendőben az idegenrendészeti törvény mellett más, a külföldiekre és a migrációra, ezen belül főként a kiutazásra, kivándorlásra kiható jogszabályok is születtek. Ilyen volt az útlevélügyről szóló 1903. évi VI. törvénycikk, valamint a határrendőrségről szóló 1903. évi VIII. törvénycikk. Ez utóbbi – igaz, csak 1906-ban lépett hatályba – meghatározta például, hogy a határrendőrség feladata a külföldiek bejelentésére és lakhatására vonatkozó szabályok végrehajtása. Minthogy e jogszabályokat – ideértve továbbá a kivándorlásról szóló 1903. évi IV. törvénycikket is – a Magyar Országgyűlés egy ülésnapon fogadta el, 1903. március 11-e tekinthető a migrációs jogalkotás születésnapjának a magyar jog történetében. Nota bene: ilyen nap azóta sem fordult elő a törvényhozásban, hiszen a migrációval (ki- vagy bevándorlással), az idegenrendészeti vagy a menekültügyi igazgatással, nem utolsósorban a határellenőrzéssel összefüggő jogalkotás e napot követően külön években vagy évtizedekben kerültek napirendre az egyes jogalkotóknál.

Az 1903. évi idegenjogi kódexnek több mint fél évszázados időbeli hatálya alatt egy ízben született jelentős mértékű, úgynevezett novellisztikus módosítása. Az 1930-ban alkotott módosító törvény azért született, mert

¹¹ Vö. a külföldieknek a magyar korona országai területén való lakhatásáról szóló 1903. évi VIII. törvénycikk általános indokolása.

¹² Vö. a külföldieknek a magyar korona országai területén való lakhatásáról szóló 1903. évi VIII. törvénycikk általános indokolása.

„az a nagy változás, amely idegenforgalmunk arányaiban és jelentőségében a háború óta bekövetkezett, szükségessé teszi idegenrendészetünknek olyan szabályozását, hogy az ország területén tartózkodó külföldiek ellenőrzése mennél egyszerűbb, minden zaklatástól mentes legyen és hogy az állam érdekeinek közbiztonsági és gazdasági vonatkozásokban való megóvása mennél jobban biztosíttassék. Ezen a téren a jelenlegi állapot nem kielégítő. Az eljárás hosszadalmas, az állam érdekeinek megóvása szempontjából nagyfontosságú kormányhatósági felügyelet és irányítás pedig nem érvényesülhet tökéletesen. Mind a két bajnak oka az a fórumrendszer, amely a külföldieknek az ország területén való lakhatását szabályozó 1903:V. tc. alapján.”¹³

A törvényi változtatások révén a hatósági fórumrendszer a változtatás következtében a közép fokú hatóság hatáskörét megszüntette, az eljárást felgyorsította. Budapesten az idegenrendészeti feladatokat a belügyminiszter hatáskörébe utalta azzal, hogy a hatósági funkciókat – rendőri tisztviselők révén¹⁴ – a Külföldiek Ellenőrző Országos Központi Hatóság (KEOKH) útján gyakorolja. Ez a központi hatóság lett egyúttal a fellebbezési fórum a vidéki első fokú hatóságoktól felkerülő ügyekben is.

IDEGENRENDSZET A RENDELETI JOGALKOTÁSBAN

A második világháborút követően a szocialista idegenrendészet kezdetben a külföldiek magyarországi beutazásának minimálisra csökkentését, az országban tartózkodó nem magyar állampolgárok szinte totális ellenőrzését célozta meg. Jellemző a korra, hogy az 1930. évi törvénnyel módosított 1903. évi törvényt egy minisztertanácsi rendelet¹⁵ helyezte hatályon kívül, és a szabályozás további változásai is megmaradtak rendeleti kereteken belül. A mindössze 18 §-ból álló 17/1954. MT sz. rendelet a külföldiek 14 napnál nem hosszabb időre szóló tartózkodása esetén nemcsak a beutazást, hanem a kiutazást, sőt még az átutazást is engedélyhez kötötte, ugyanakkor ismerte a huzamosabb idejű (14 nap

¹³ A külföldieknek a magyar korona országai területén lakhatásáról szóló 1903:V. tc. egyes rendelkezéseinek módosításáról szóló 1930. évi XXVIII. törvénycikk indokolása.

¹⁴ Lásd bővebben KOVÁCS 2020: 66.

¹⁵ Lásd a külföldiek be- és kiutazásáról, valamint az ország területén való tartózkodásról szóló 17/1954. (III. 10.) MT sz. rendelet.

és 6 hónap közötti) tartózkodás esetén az ideiglenes tartózkodási engedélyt, illetve hat hónapot meghaladó tartózkodás esetén az úgynevezett lakhatási engedélyt. Minthogy a külföldiek esetében a tartózkodás minden szegmensében engedélyhez vagy bejelentéshez volt köthető, e jogszabály meglehetősen szigorú kereteket adott a külföldiek magyarországi tartózkodását illetően. Ezt igazolja, hogy e jogszabály önálló szabálysértési, sőt, büntető törvényi tényállást is megfogalmazott a beutazási, illetve a tartózkodási szabályokat megsértő külföldiekre, avagy a magyar állampolgárságú szállásadókra vonatkozóan. Ehhez képest viszont a rendelet idegenrendészeti szankcióként egyedül az ország elhagyásának kötelezettségét határozta meg, de további kényszerintézkedésekről (kiutasítás, kitoloncolás, őrizet) még az úgynevezett végrehajtási rendelete¹⁶ útján sem szólt.

A 17/1954. MT sz. rendeletet egy kormányrendelet¹⁷ helyezte hatályon kívül 1966-ban. Az újabb jogi szabályozás még kevesebb – szám szerint 11 – normatív rendelkezést tartalmazott, és az egyes tartózkodási időket kevésbé részletezte, sőt bizonyos külföldieket, mint privilegizált alanyi kör, kivett a rendeleti szabályozás hatálya alól. Így például bizonyos – szomszédos államokkal fennálló határsávforgalomban részt vevő – külföldi lakosok esetében a beutazás és a kiutazás egyszerűsített módon történhetett. Releváns újdonságnak tekinthető továbbá az is, hogy e rendelet mondta ki először az idegenjog magyar szabályozásának történetében, hogy a külföldi magyarországi tartózkodása alatt nemcsak köteles betartani a belföldi jogszabályokat, hanem az ország területén tartózkodása alatt a jogszabályban meghatározott jogvédelemben részesül.¹⁸ Az idegenrendészeti kényszerintézkedések eszközeit ugyanakkor e rendeletben, illetve a végrehajtására kiadott belügyi rendeletben¹⁹ is hiába keressük.

A rendeleti jogalkotás következő szintjét egy, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa által kiadott törvényerejű rendelet jelentette, amely 1983. január 1-jén lépett hatályba.²⁰ E jogszabály is meglehetősen szűken, közlönyállapotában mindössze 14 §-ban határozta meg a külföldiek beutazásához és tartózkodásához kapcsolódó normatív szabályokat, és nem tartalmazott szabálysértési vagy büntetőjogi tényállást. E jogszabály jelentősége tehát inkább volt formai,

¹⁶ A külföldi állampolgárok bejelentkezéséről szóló 1/1958. (I. 15.) BM rendelet.

¹⁷ A külföldiek be- és kiutazásáról, valamint az ország területén való tartózkodásáról szóló 24/1966. (IX. 25.) Korm. rendelet.

¹⁸ 24/1966. (IX. 25.) Korm. rendelet 1. § (1)–(2) bek.

¹⁹ A külföldiek be- és kiutazásáról, valamint az ország területén való tartózkodásáról szóló 24/1966. (IX. 25.) Korm. rendelet végrehajtásáról szóló 4/1966. (IX. 25.) BM rendelet.

²⁰ A külföldiek magyarországi tartózkodásáról szóló 1983. évi 19. törvényerejű rendelet.

azaz a külföldiek beutazására vonatkozó szabályozás magasabb szintű jogalkotói szintre helyezése, mint tartalmi, így a külföldiek beutazása, tartózkodása, végső soron az ország területéről történő eltávolítása szabályozásának részletes fórum- és jogorvoslati rendszerének a közreadása. Erről az alacsonyabb szintű végrehajtási rendelet is csak szűk körben gondoskodott.²¹

A KÜLFÖLDIEK BEUTAZÁSÁNAK ÉS MAGYARORSZÁGI TARTÓZKODÁSÁNAK KODIFIKÁCIÓJA A RENDSZERVÁLTOZTATÁS KORÁBAN

A külföldiek beutazására vonatkozó törvényi szabályozás a rendszerváltoztatás évében, illetve azt követően tért vissza a magyar jogrendszerbe. Ennek első futára a ki- és bevándorlásról szóló 1989. évi XXIX. törvény volt. E törvény megalkotásának indoka az volt, hogy a magyar jogalkotó, különösen a Magyarország által 1978-ban ratifikált Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya által megfogalmazott mozgásszabadságra figyelemmel, felismerte, hogy az emberi migrációval kapcsolatos legfontosabb tételeket törvényben kell szabályozni. Ennek első lépcsője, a kivándorlás ismételt szabályozásán túlmenően a bevándorlás feltételeinek törvénybe rendezése volt, míg a külföldiek beutazásának és magyarországi tartózkodásának szabályai megmaradtak a törvényerejű rendelet keretei között.

Az 1983. évi 19. törvényerejű rendelet végleges hatályon kívül helyezése a külföldiek beutazásáról, magyarországi tartózkodásáról és a bevándorlásról szóló 1993. évi LXXXVI. törvény által történt meg. Emellett azonban az 1989. évi XXIX. törvény a kivándorlás kérdésében továbbra is – egészen a kiutazásról szóló 1998. évi XXII. törvény életbe lépéséig – hatályban maradt.

Az 1993. évi idegenrendészeti törvény megalkotásának általános célja az volt, hogy áttekinthető szabályozást nyújtson a külföldiek magyarországi beutazásához, itteni tartózkodásához és bevándorlásához, összhangban a jogállamiság követelményeivel és az emberi jogok védelmével.²² A magyar idegenjogi szabályozás lényegében e törvénnyel tért vissza a külföldiek beutazása és tartózkodása jogi szabályozásának 90 évvel korábban megteremtett jogi szabályozása formai és tartalmi követelményeihez. A jogi köznyelvben Idtv.-nek rövidített törvény

²¹ Lásd: a külföldiek magyarországi tartózkodásáról szóló 1982. évi 19. törvényerejű rendelet végrehajtásáról szóló 7/1982. (VIII. 26.) BM rendelet.

²² Vö. 1993. évi LXXXVI. törvény általános indokolása.

emellett a kor szellemének megfelelő módon szabályozta a nem magyar állampolgárok beutazásával és tartózkodásával kapcsolatos legfontosabb feltételeket és követendő szabályokat, különös figyelmet szentelve az ilyen szabályok megsértése esetén alkalmazandó felelősségi szabályoknak és szankcióknak.

Itt kell megjegyezni, hogy a külföldieket érintő, 1990-es években történt jogalkotás az idegenrendészeti területen túlmenően magával hozta a menedékjogi szabályok törvényi kodifikálását²³ is, valamint – az évszázad végén – közel 70 év elteltével egy újabb általános idegenrendészeti hatóság megalakítását is.²⁴ Maga az 1993. évi idegenrendészeti szabályozás – különösen összehasonlítva a korábbi jogszabályok élettartamával – meglehetősen rövid ideig volt hatályban. Ennek oka többek között a fentebb említett hivatal mint egységes migrációs szervezet kiépítése volt, amely a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2001. évi XXXIX. törvény elfogadásával, valamint a menedékjogi törvény módosításával valósulhatott meg teljeskörűen.

A KÜLFÖLDIEK BEUTAZÁSÁNAK ÉS MAGYARORSZÁGI TARTÓZKODÁSÁNAK SZABÁLYOZÁSA AZ UNIÓS JOG TÜKRÉBEN

Magyarország európai uniós integrációja, a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező, illetve az úgynevezett harmadik országbeli állampolgárok beutazásának és tartózkodására vonatkozó eltérő jogi környezetének igénye ugyanakkor a 21. század első évében megalkotott törvényi szabályozást sem hagyta sokáig életben. Emiatt a 2007. évben – Magyarországon első ízben, de azóta is meglévő módon – a külföldiekre vonatkozó idegenrendészeti jogi tartalmat differenciáltan, két külön törvényben hirdették ki: a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény; a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény. Ez utóbbi jogszabály személyi hatályát érintően alkotta meg az Országgyűlés, és lépett volna hatályba a vendégmunkások magyarországi foglalkoztatásáról szóló 2023. évi L. törvény, de azt végül még hatálybalépése előtt hatályon kívül helyezte a harmadik országbeli állampolgárok beutazására és tartózkodására vonatkozó általános szabályokról szóló 2023. évi XC. törvény.

²³ A menedékjogról szóló 1997. évi CXXXIX. törvény.

²⁴ Vö. A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalról szóló 162/1999. (XI. 19.) Korm. rendelet.

Az uniós csatlakozást követő időszakban alkotott idegenjogi és idegenrendészeti törvények, valamint azok végrehajtási rendeletei a külföldiek beutazására, tartózkodására kiadott uniós normákkal együtt már jóval cizelláltabb jogi környezetet jelentenek. E szabályok rendszerét össze sem lehet hasonlítani az e tárgyban alkotott korábbi jogforrásokkal. Amíg az évszázaddal korábban megalkotott kodifikációs munka a jogalkotás hőskorát, a külföldiek migrációs cselekvéseinek első szabályozási igényeinek kialakítását jelentették, később a szabályozásban fokozatosan olyan részletszabályok is megjelentek, amelyek az emberi vándorlás társadalmi hatásaira is igyekeztek megfelelő válaszokat adni.

ÖSSZEGZÉS

Sallai János gazdag rendészettörténeti munkássága fontos hozzáadott értéket képvisel a külföldiek beutazásával, tartózkodásával, letelepedésével kapcsolatos szabályozás történeti fejlődésével összefüggő jogforrások jellemezte korszakok feldolgozásában. Ugyanez mondható el a külföldiek migrációjával összefüggő jogsértő cselekményekre adott hatósági (idegenrendészeti) aktusok változásainak vizsgálatára vonatkozóan is.

E köszöntő tanulmány szerzője csak hálás nyilatkozatot tehet, hogy Sallai tanár úr jelentős mértékben hozzájárult az idegenjog fejlődésének kutatásához, tudományos eredményeinek publikálásával gazdagította a külföldiekre vonatkozó joganyagok további kutatását. A rendészet történetével, elméletével és tudományával, ezen belül a külföldiekre vonatkozó jogi és rendészeti szabályok értelmezésével foglalkozó tudományos társadalom mindezek okán gazdag forráskészlettel dolgozhat, és ezek – de nem utolsósorban saját további kutatásaik – révén tudják majd megítélni maguk is a migrációs jogalkotás eddigi bő évszázados evolúcióját, ebben nem utolsósorban a 21. század első évtizedeit jellemző jogalkotást.

FELHASZNÁLT IRODALOM

KOVÁCS Tamás (2020): Rendőrségi centralizáció és decentralizáció a dualizmus idején és a Horthy-korban. In JÁMBOR Orsolya Ilona – TARJÁN Gábor (szerk.): *Megvalósult szükségyszerűség. Az állami rendőrség megszervezése. Rendészettörténeti Tanulmányok* 3. Budapest: Rendőrség Tudományos Tanácsa, 54–63.

- RÉCZEI László (1961): *Nemzetközi magánjog*. Budapest.
- SALLAI János (2004): *Az államhatárok*. Budapest: Press Publica Kiadó.
- SALLAI János (2015a): *A magyar rendészettudomány története*. Egyetemi jegyzet. Budapest: Nemzeti Közszerológiai Egyetem Rendészettudományi Kar.
- SALLAI János (2015b): *Idegenrendészet (bevándorlás) szabályozása a 19. század utolsó, és a 20. század első évtizedeiben*. In HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Migráció és rendészet*. Budapest: MRTT Migrációs Tagozat, 145–161.
- SALLAI János (2018): *The History of Law Enforcement in Hungary*. Budapest: Dialóg Campus.
- SALLAI János (2019): *A magyar rendészet története*. Budapest: Rendőrség Tudományos Tanácsa.
- SALLAI János (2021): *A rendészettudomány etablációja és akkreditációja Magyarországon*. Budapest: Rendőrség Tudományos Tanácsa.
- Szent István Intelmei és Törvényei (2001). Budapest: Szent István Társulat.
- WERBŐCZY István (1514): *Tripartitum*. Online: https://www.staff.u-szeged.hu/~capitul/analecta/trip_hung.htm

Egyéb források

- 1885–1888 Országgyűlési Irományok, V. kötet, 146. szám
1993. évi LXXXVI. törvény általános indokolása
- A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalról szóló 162/1999. (XI. 19.) Korm. rendelet
- A külföldiek magyarországi tartózkodásáról szóló 1982. évi 19. törvényerejű rendelet végrehajtásáról 7/1982. (VIII. 26.) BM rendelet
- A községek rendezéséről szóló 1871. évi XVIII. törvénycikk
- A községekről szóló 1886. évi XXII. törvénycikk
- A külföldiek be- és kiutazásáról, valamint az ország területén való tartózkodásról szóló 17/1954. (III. 10.) MT sz. rendelettel
- A külföldiek be- és kiutazásáról, valamint az ország területén való tartózkodásáról szóló 24/1966. (IX. 25.) Korm. rendelet
- A külföldiek be- és kiutazásáról, valamint az ország területén való tartózkodásáról szóló 24/1966. (IX. 25.) Korm. rendelet végrehajtásáról 4/1966. (IX. 25.) BM rendelet
- A külföldiek magyarországi tartózkodásáról szóló 1983. évi 19. törvényerejű rendelet
- A külföldieknek a magyar korona országai területén lakhatásáról szóló 1903:V. tc. egyes rendelkezéseinek módosításáról szóló 1930. évi XXVIII. törvénycikk indokolása
- A külföldieknek a magyar korona országai területén való lakhatásáról szóló 1903. évi VIII. törvénycikk általános indokolása
- A menedékgjogról szóló 1997. évi CXXXIX. törvény
- Külföldi állampolgárok bejelentkezéséről szóló 1/1958. (I. 15.) BM rendelet